

## СТАНОВИЩЕ

от Вера Тервел Маровска, д.ф.н.,

професор в Катедрата по български език

във Филологическия факултет

на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование 2. Хуманитарни науки;

професионално направление 2.1. Филология;

докторска програма *Съвременен български език (синтаксис)*

**Автор:** Димитър Паунов Георгиев

**Тема:** *Копулативен тип предикативни отношения в българското сложно изречение*

**Научен ръководител:** доц д-р Петя Николова Бъркалова (ПУ „Паисий Хилендарски“; Филологически факултет; Катедра по български език)

### 1. Общо описание на представените материали

Със заповед № **Р33-2843/10.06.2019 год.** на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *Копулативен тип предикативни отношения в българското сложно изречение* за придобиване на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология; докторска програма *Съвременен български език (синтаксис)*.

Автор на дисертационния труд е *Димитър Паунов Георгиев* – докторант в редовна форма на обучение към Катедрата по български език с научен ръководител *доц. д-р Петя Николова Бъркалова* от ПУ; ФФ; Катедра по български език.

Представеният от *Димитър Паунов Георгиев* комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;

- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС ‘магистър’)
- заповед за зачисляване в редовна докторантура;
- заповед за отчисляване с право на защита;
- заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит по специалността с успех Отличен 6;
- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията (5 бр.);
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на Филологическия факултет;

## **2. Кратки биографични данни за докторанта**

Димитър Паунов Георгиев е роден на 10.10.1977 г. Завършил е специалността *Български език и история* в ПУ „Паисий Хилендарски“ през 2001 г. Работил е предимно като учител по български език и литература и по история, но се е занимавал и с дейности в други професионални области. Срокът на докторантурата му е от март 2015 до края на февруари 2018 г. и подготовката на дисертационната му теза е в законовия срок. По време на докторантурата си е бил и хоноруван преподавател към Катедрата по български език.

## **3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи:**

Дисертацията е посветена на един от все още интензивно дискутираните проблеми за квалификацията и класифицирането на определен вид сложни съставни изречения в българския език – а именно подчинените изречения при глагола *съм*. Вниманието на докторанта е привлечено от спецификата на копулативния тип предикация в сложното изречение и възможностите за поява на подчинени изречения в двете прикопулни позиции. Коментират се и редица по-частни синтактични въпроси,

както и свързани със семантиката и взаимоотношението синтаксис – семантика (с. 6-7 от дисертационния труд).

По темата на дисертацията не съществува монографичен труд и в това се състои нейният смисъл и актуалността ѝ. Основната цел на изследването е цялостно да се разработи теоретичната област, наречена копулативен тип предикация в българското сложно изречение; да се разкрие ролята на глагола *съм* като връзка между изреченски позиции, в които може да бъде експлициран различен езиков материал; да се представи цялостен модел за генериране на изречения в двете прикопулни позиции – позицията на субекта и на предикатива.

**3. Познаване на проблема.** Дисертационният труд е изграден върху традиционна дескриптивна база. Той съдържа преглед на научните становища по въпроса и оценка на достиженията на българската граматична мисъл от първите години на проучване на принципите и фактите от българския синтаксис до съвременността. Това доказва необходимата стартова компетентност на автора и детайлното познаване на изследваната материя и на квалифицирането ѝ до момента. Доказателство за наличие на необходимата предварителна компетентност е и обширната библиография на труда, обхващаща около 150 заглавия, като освен тях са открити в корпус т. нар. „теоретични, практически и аналитични граматически източници“, основно граматика и учебници по български език.

#### **4. Методика на изследването**

Изследването е съсредоточено върху равнището на синтаксиса и синтагматичните релации, но естествено се опира и на неизбежни анализи със семантичен, морфологичен и прагматичен характер. Основано е върху синтактичния формален анализ на генеративната граматика и чомскианските описателни практики. Математизиран и логически обвързан, въпросният анализ прави опит за разумно изолиране на семантично-функционалните параметри и субективните анализаторски прозрения на изследователя. Запазена е връзката с българската синтактична традиция, употребяват се експликативно и редица термини от традиционния синтаксис. Общността на тези принципи формират основата на утвърдения български изследователски модел, наричан нерядко „мек генеративизъм“.

Авторът работи с обширен емпиричен материал, ексцерпиран по определени критерии от търсачката на Българския национален корпус и произведения от съвременни български автори.

## Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертацията се състои от увод, три основни глави; заключение, библиография, списък на използваните граматика и списък на ексцерпирани източници или общо 295 компютърни страници (шрифт 12). В композиционно отношение е безукорна, а съдържанието ѝ, поместено в началото на труда, подробно излага същността на всеки един от разделите с множество подточки и заглавия, което улеснява в максимална степен читателя.

Както споменах, първата глава е подробна, аналитична и критичнооценъчна, подсигурираща доброто впечатление от зачитането на съществуващата традиция при описанието на анализирани конструкции в българската граматика и налагането на актуалната терминология. Във втората глава обект на внимание на автора е генерирането на съответните съставни изречения и спецификата на прикопулната предикация; специално е коментиран т. нар. функционален възел СР и е предложен „символен ключ“, формализиращ модела на пораждаване на подчинените изречения при глагола *съм*; в третата глава следват формалните описания на сложните съставни изречения с подчинени в прикопулна позиция; потърсени са формалноразграничителни процедури, аргументиращи диференцирането на изследваните конструкции в различни групи – подложни или сказуемно определителни и т.н. След всеки, макар и неголям, раздел следват изводи, което прави труда четивен и прегледен.

Заслужава положителна оценка и фактът, че изследването е базирано на автентичен емпиричен материал и е преодоляна спорната практика в качеството на емпирия да се трансформират само ограничен брой речеви образци. Може би е нужно обаче да се помисли, дали все пак не трябва да се наблюдават реалните изреченски образци заедно с техните трансформации по определени признаци. Т. е. не *Лошото е, че ние оставихме нещата да стигнат дотам*, от една страна, и *Лошо е да имаш в къщата си чужд човек*, от друга, а по-скоро *Лошо е / Лошото е да имаш в къщата си чужд човек* (както е напр. с изреченията със и без признака *определеност* от типа *Истина е, че...* и *Истината е, че...*). Защото в цитираните примери е налице съотв. референтно съобщение с таксисно сказуемо и изречение с гномически характер в сегашно време. Така е и в доста др. случаи. Вж. напр. изреченията от с. 69: *Истината е, че никога не съм говорил за тия неща; Единственото ми желание е да се откажа; Най-лошото е, че дори не му повярвах; Съдбата на жената е да чака* и др. Трябва още да се мисли и дали е адекватна промяната *Лошото е... = То е лошо...*, защото става

смесване на различни степени на граматикализация и това експлицира и принципно различна семантика, най-малкото от семиотична гледна точка.

Съществуващата и коментирана в работата полемика за безличността е обяснима. Едва ли може да се приеме, че безличното главно изречение не би могло да има подчинено подложно, защото безличността е реализирана като общо състояние или характеристика, която не се интерпретира като резултат от активен признак, но тя, като цяло, може да бъде присъща на конкретен субект, реализиран с подчинено подложно изречение. В смисъл, че безличността е твърде буквално разбирана, тя е морфологично експлицирана с третоличното сказуемо, но 3-тото лице все пак е лице (макар и като частно значение на немаркирания член на морфологичната категория). В тези случаи анализът разчита на детайлно семантично осмисляне, а генеративисткият запис се подчинява на тенденцията за игнориране на семантиката в допустимо възможната степен, което може да породи и някои спорни моменти (затова именно се търсят формални разлики – напр. членувано или нечленувано име в главното изречение).

Струва ми се, че докторантът би могъл да детайлизира приносите и изводите си. Това би представило работата му в по-добра светлина и затова си заслужава да се направи.

#### **6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта**

Представените от докторанта публикации са свързани с проблематиката на дисертацията му. Те напълно, както и самият дисертационен труд, отговарят на изискванията за аналитично и научноаргументирано изследване с приносен халрактер.

#### **7. Автореферат**

Авторефератът обективно отразява същността на изследването и го представя адекватно и в достатъчно степен.

#### **8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати**

Изследването може да бъде публикувано, проблематиката му е актуална. Препоръчвам да се прецизират изводите и приносните моменти в него.

### **ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

Дисертационният труд *съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно**

съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по специалността си и демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от оценените по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Димитър Паунов Георгиев в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология; докторска програма Съвременен български език (синтаксис).

18.06.2019 г.

Изготвил становището: .....

(проф. д.ф.н. Вера Т. Маровска)